

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

ČETVRTI ODJEL

KONAČNA ODLUKA O PRIHVATLJIVOSTI

Aplikacija no. 13628/03
Dragan MIRAZOVIĆ
protiv Bosne i Hercegovine

Evropski sud za ljudska prava (Četvrti odjel) na zasjedanju vijeća, održanom 16. maja 2006. godine u sastavu:

Sir Nicolas Bratza, *Predsjednik*
G. J. Casadevall
G. G. Bonello
G. K. Traja
G. S. Pavlovschi
Gđa. L. Garlicki
Gđa. L. Mijović, *sudije*
I G. M. O'Boyle, *Registrar Odjela*

Uzevši u obzir da je gore pomenuta aplikacija uložena 15. aprila 2003,
Uzevši u obzir izjašnjenja dostavljena od tužene Vlade i izjašnjenja koja je dostavio aplikant,
nakon vijećanja Sud je odlučio sljedeće:

ČINJENICE

Aplikant, Dragan Mirazović, državljanin Bosne i Hercegovine i Švedske, rođen 1948. godine, živi u Malmeu, Švedska. Njega pred Sudom zastupa gospodin D. Sadović advokat iz Mostara, Bosna i Hercegovina. Tuženu Vladu zastupa gospođa Z. Ibrahimović, Agent i gospođa M. Mijić, zamjenik Agenti.

A. Okolnosti

Činjenice koje se tiču predmeta, kao što su ih dostavile strane, mogu se sumirati ovako:

Dana, 27. maja snage HVO-a (jedan od pravnih prethodnika oružanih snaga Bosne i Hercegovine) oduzele su od aplikanta 70 praznih cilindera za gas.
Pošto cilindri nisu vraćeni aplikantu niti je za njih dobio nadoknadu, 25. januara 1999. godine aplikant je pokrenuo građansku parnicu pred Opštinskim sudom u Mostaru protiv Ministarstva odbrane Federacije Bosne i Hercegovine tražeći novčanu odštetu zajedno sa zateznom kamatom i sudskim troškovima.

Dana, 8. septembra 2000. godine Opštinski sud u Mostaru prihvatio je aplikantov zahtjev za odštetu u iznosu od gotovo 5000 bosanskih maraka (oko 2500 eura), zahtjev za zateznu kamatu i sudske troškove.

Dana, 18. oktobra 2001. godine Kantonalni sud u Mostaru potvrdio je dosuđenu odštetu, izmjenio iznos dosuđenih sudskih troškova, te odbio zahtjev za zateznu kamatu.

Dana, 27. marta 2002. Opštinski sud u Sarajevu odlučio je da ne izvrši naprijed navedenu pravosnažnu presudu u skladu sa Zakonom o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja nastalih za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti iz 2001. godine.

Dana, 25. aprila 2003. godine Kantonalni sud u Sarajevu potvrdio je prvostepenu odluku od 27. marta 2002. godine.

Aplikant se nije žalio Ustavnom Sudu Bosne i Hercegovine.

B. Relevantno pravo i praksa

1. Ustavni Sud Bosne i Hercegovine (Aneks 4 Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini)

Ustav je stupio na snagu 14. decembra 1995. godine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu "Ustavni sud"), koji je uspostavljen u skladu sa Članom VI Ustava, sastoji se od devet članova: četiri člana iz Federacije Bosne i Hercegovine (jedan od entiteta Bosne i Hercegovine), dva iz Republike Srpske (drugi entitet) i trojice članova koji nisu građani Bosne i Hercegovine ili susjednih zemalja i koje bira Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava.

U nastavku slijede relevantne odredbe Ustava:

Član II & 2

„Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.“

Član VI & 3

„Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav

a. Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na:

- Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.
- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.

Spor može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili zamjenik predsjedavajućeg jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova jednog od domova Parlamentarne skupštine; ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog od entiteta.

b. Ustavni sud takođe ima i apelacionu nadležnost nad pitanjima po ovom Ustavu, koja proističu iz presude svakog suda u Bosni i Hercegovini.

c. Ustavni sud ima nadležnost u pitanjima koja mu uputi bilo koji sud u Bosni i Hercegovini a odnosi se na to da li je zakon na čijoj valjanosti počiva njegova odluka u skladu sa ovim Ustavom, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenim protokolima ili sa zakonima Bosne i

Hercegovine; ili u pogledu postojanja ili djelokruga nekog opšteg pravila međunarodnog javnog prava koje je od značaja za odluku tog suda.“

Član VI & 4

„Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće“

Prema odluci Ustavnog suda br. U 23/00 od 2. februara 2001. godine, izraz “presuda” sadržana u Članu VI, paragraf 3(b) Ustava i koja je gore citirana treba da bude intepretirana isključivo ovako:

“Izraz ne uključuje samo donošenje svih vrsta odluka i pravila nego i ne donošenje odluka tamo gdje se za njihovo ne donošenje tvrdi da je neustavno.”

U tom slučaju, Ustavni sud je utvrdio da je prekršeno pravo na raspravu u razumnom roku koje je garantovano Članom 6. Konvencije i naredio nadležnom sudu da da odluči o predmetu “kao hitnom”.

Ustavni sud je utvrdio kršenje prava na raspravu u “razumnom roku” u brojnim drugim slučajevima nakon toga (vidjeti: npr. Odluku Ustavnog suda br. AP 129/02 od 30. juna 2004. godine kojom se nalaže da, sa jedne strane, nadležni sud donese odluku o predmetu bez daljeg odlaganja, a sa druge strane, da Federacija Bosne i Hercegovine plati 1000 bosanskih maraka – oko 500 eura- apelantu u roku od 30 dana)

Ustavni sud je takođe ispitivao i pitanje zakonskog sprečavanja izvršenja pravosnažnih sudskih odluka u mnogo slučajeva. U nastavku je relevantan dio odluke Suda br. AP 288/03 od 17. decembra 2004. godine:

“...31. Ustavni sud smatra da upravni organi moraju poštovati pravosnažne presude sudova. Također, Ustavni sud naglašava da država, u principu, ne može donositi zakone kojima će spriječiti izvršenje pravosnažnih sudskih odluka, jer bi to bilo u suprotnosti sa načelom vladavine prava iz Člana I stav 2 Ustava Bosne i Hercegovine i pravom na pravično suđenje prema Članu II, stav 3(e) Ustava Bosne i Hercegovine i Članom 6, stav 1. Evropske Konvencije.

“...35. Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju došlo do povrede prava na pravično suđenje iz Člana II, stav 3(e) Ustava Bosne i Hercegovine i Člana 6, stav 1 Evropske Konvencije.

Proizilazi da je na osnovu Odluke Ustavnog suda u tom predmetu sudska odluka provedena. Nije bila dosuđena odšteta.

Ustavni sud je nakon toga došao do istog zaključka u najmanje jednom sličnom slučaju (vidjeti Odluku Ustavnog suda AP 703/04 od 23. marta 2005. godine). Čini se da je presuda u tom predmetu provedena shodno odluci Ustavnog suda. Ponovo nije dosuđena odšteta.

Konačno, Ustavni sud je prihvatio da ispita brojne druge slučajeve (kao što su npr. oni koji se odnose na nestale osobe i na “staru” deviznu štednju) kod kojih nema efikasnog pravnog lijeka osim žalbe Ustavnom sudu (vidi npr. Odluku Ustavnog suda AP 143/04 od 23. septembra 2005. i AP 130/04 od 2. decembra 2005. god.).

Što se tiče ispitivanja ustavnosti, Ustavni sud prakticira apstraktno ispitivanje shodno članu VI, stav 3(a) Ustava i konkretno ispitivanje ustavnosti shodno članu VI, stav 3 (c). Sudski postupak apstraktnog ispitivanja ustavnosti može da pokrene član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili njegov zamjenik obadva doma Parlamentarne skupštine, jedna četvrtina zastupnika u oba doma Parlamentarne skupštine, jedna četvrtina bilo kojeg doma zakonodavnog tijela entiteta. Konkretno ispitivanje ustavnosti može da pokrene svaki sud u Bosni i Hercegovini uključujući i sam Ustavni sud. U

nastavku je relevantni dio odluke Ustavnog suda AP 106/03 od 27. oktobra 2004. godine u kojoj je objašnjen drugi koncept (konkretno ispitivanje ustavnosti):

„...32 Konačno, Ustavni sud bilježi.. da problemi ove vrste nastaju u situaciji kada su odluke zakonske ali nisu ustavne, ili kada zakon ne omogućava apelantima zaštitu suda u slučajevima kada je zakonodavac propustio da pruži sudsku zaštitu na barem jednoj instanci iako je ovo bilo odlučeno ustavnim standardima. I da zaključimo, primarno pitanje pokrenuto ovdje tiče se kvaliteta zakona.

33. Kako bi se riješio ovaj konflikt, kompetentni sudovi, kada se suoče sa ovakvim problemom, obavezni su da pokrenu proceduru kontrole ustavnosti...

34. Ako sudovi propuste da to urade, onda je na Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, branitelju Ustava Bosne i Hercegovine (prva rečenica u Članu VI, stav 3 Ustava Bosne i Hercegovine), da ispita slučaj ako se pojavi u proceduri pred apelacionim sudom. Čineći to Ustavni sud vrši punu nadležnost u skladu sa Članom VI, stav 3(c) Ustava Bosne i Hercegovine pošto je to jedini način da se u potpunosti zaštiti princip vladavine zakona, princip koji, između ostalog, implicira da su zakoni u hijerarhijskoj harmoniji. Ako ovo ne bi bio slučaj, Ustavni sud bi zavisio od diskrecije, uvidavnosti drugih sudova i zakonodavaca u ispunjavanju njihovih pozitivnih obaveza prema Članu VI, stav 3(c) Ustava Bosne i Hercegovine, što bi bilo u suprotnosti sa prvom rečenicom Člana VI, stav 3 Ustava Bosne i Hercegovine. Šta više, Ustavni sud je jedan od „sudova“ u Bosni i Hercegovini. Član VI, stav 3(c) Ustava Bosne i Hercegovine kaže „Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu je proslijedio bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga da li je zakon o čijem važenju njegova odluka zavisi kompatibilan sa ovim Ustavom“. Povezujući dvije prethodne rečenice u svrhu interpretacije Člana VI, stav 3(c) Ustava Bosne i Hercegovine neko može izvesti zaključak da Ustavni sud, ako treba, ima jurisdikciju da ocjenjuje ustavnost u postupku apelacione sudske nadležnosti na temelju Člana VI, stav 3 (c) Ustava Bosne i Hercegovine. Ako bi bilo drugačije Ustavni sud bi izgubio svoju funkciju „suda“. Na ovaj zaključak nije uticala činjenica da Ustavni sud vrši dvije funkcije u isto vrijeme u jednom postupku (odlučuje o predmetu unutar svoje apelacione nadležnosti prema Članu VI, stav 3(b) i kontroliše ustavnost zakona), međutim postoje dva postupka kod drugih sudova: odlučivanje o meritumu slučaja i pokretanje postupka, prema Članu VI, stav 3 (c) Ustava Bosne i Hercegovine, pred Ustavnim sudom.“

2. Zakonski propisi Federacije Bosne i Hercegovine koji onemogućavaju izvršenje pravosnažnih sudskih odluka

Federacija Bosne i Hercegovine donijela je niz zakona koji se bave potraživanjima nastalim za vrijeme ratnog stanja: vidi, npr. Zakon o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja nastalih za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti iz 2001. godine (Zakon je objavljen u Službenom glasniku Federacije Bosne i Hercegovine br. 43/01, od 8. oktobra 2001. god.). Zatim Uredba o načinu utvrđivanja i realizaciji javnog duga Federacije Bosne i Hercegovine nastalog za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti (objavljena u Službenom glasniku Federacije Bosne i Hercegovine br. 17/02 od 9.maja 2002. god); zatim amandmani na Uredbu (objavljeni u Službenom glasniku FBiH br. 32/02 od 16. jula 2002. godine i br.34/02 od 20. jula 2002. godine; zatim Zakon o privremenom odlaganju od izvršenja potraživanja na osnovu izvršnih odluka na teret budžeta Federacije Bosne i Hercegovine (objavljen u Službenom glasniku FBiH br. 30/04 od 31. maja 2004. god) i Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza Federacije Bosne i Hercegovine (objavljen u Službenom glasniku FBiH br. 49/05 od 8. avgusta 2005. god.)

ŽALBA

Dana, 8. septembra 2000. godine aplikant je podnio žalbu (dopunjena 18. oktobra 2001. godine) pozivajući se na Član 1. Protokola 1 Konvencije da je došlo do zakonskog sprečavanja izvršenja pravosnažne sudske odluke. Aplikacija je dostavljena i Vladi prema Članu 6. Konvencije.

PRAVO

Aplikant je dobio presudu kojom se naređuje Ministarstvu odbrane Federacije Bosne i Hercegovine da mu plati odštetu i sudske troškove. Međutim stvarna isplata dugovanja stopirana je zakonskim propisima Federacije Bosne i Hercegovine. (Zakonom o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja nastalih za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti iz 2001. godine, Zakon o privremenom odlaganju od izvršenja potraživanja na osnovu izvršnih odluka na teret budžeta Federacije Bosne i Hercegovine iz 2004. godine i Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza Federacije Bosne i Hercegovine iz 2004. godine.). Aplikant se žalio zbog ovakve situacije. Njegova žalba pokreće pitanja iz Člana 6. Konvencije i Člana 1. Protokola 1. Konvencije.

Član 6. kao relevantan glasi:

„Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama....., ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, uspostavljenim na osnovu zakona.“

Član 1. Protokola 1. glasi:

„Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu s opštim interesima ili da bi obezbijedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.“

Vlada je navela da bi se sporna situacija ispravila da se aplikant žalio Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu “Ustavnom sudu”). Vlada se pozvala na odluku Ustavnog suda AP 288/03 od 17. decembra 2004. godine. (vidjeti “relevantano pravo i praksa” u prethodnom tekstu).

Aplikant je tvrdio da shodno Ustavu Bosne i Hercegovine, Ustavni sud nema jurisdikciju da ispituje ustavnost zakonskih propisa na osnovu pojedinačnih apelacija o kršenju ljudskih prava. Pošto je u ovom predmetu odbijanje izvršenja pravosnažne sudske odluke bazirano na zakonskom propisu Ustavni sud ne bi prihvatio njegovu žalbu. Aplikant nije komentarisao odluku Ustavnog suda br. AP 288/03 od 17. decembra 2004. godine na koju se Vlada izričito poziva.

Gore navedeni prigovor treba da bude ispitan prema Članu 35, stav 1. Konvencije koji glasi:

„Sud može uzeti predmet u postupak tek kada su iscrpljeni svi unutrašnji pravni lijekovi, u skladu sa opštepriznatim načelima međunarodnog prava, i u roku od šest mjeseci od dana kada je povodom njega donijeta pravosnažna odluka.“

Sud podsjeća da pravilo iscrpljivanja domaćih lijekova prema Članu 35, stav 1. Konvencije zahtijeva od aplikanta da prvo koriste pravne lijekove koje pruža domaći sudski sistem, na koji način oslobađaju države od odgovaranja pred Evropskim sudom za njihove radnje prije nego im se da prilika da se bave pitanjima kroz njihov vlastiti sudski sistem. Pravilo se bazira na pretpostavci da domaći sistem pruža efikasan lijek za navedeno kršenje. Obaveza dokazivanja je na Vladi, koja tvrdi da nije iscrpljen lijek, da zadovolji Sud da je efikasan lijek bio dostupan i teoretski i praktično u određeno vrijeme; što znači da je lijek bio dostupan, sposoban da pruži obeštećenje u vezi sa žalbom aplikanta i ponudi razumne izgleda za uspjeh. Međutim, jednom kada obaveza dokazivanja bude zadovoljena onda je na aplikantu da ustanovi da lijek koji je predložila Vlada jeste uistinu iscrpljen ili je iz nekih razloga neadekvatan i neefikasan u datim okolnostima slučaja ili da postoje posebne okolnosti koje oslobađaju nju ili njega od tog zahtjeva (vidi *T. protiv Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije (GC) br. 24724/94, stav 55, od 16. decembra 1999.*)

Što se tiče sudskih sistema koji pružaju ustavnu zaštitu za osnovna prava, kao što je slučaj u Bosni i Hercegovini, Sud podsjeća da je dužnost osobe kojoj je nanesena šteta da testira opseg te zaštite (vidi *Holandija protiv Irske, br. 24827/94, Odluka Komisije od 14. aprila 1998. godine, Odluke i Izvještaji 93, str. 15 i Nezavisne novosti i mediji i Nezavisne novosti Irske protiv Irske br. 55120/00 od 19. juna 2003.*)

U ovom slučaju, Sud prvo bilježi da, iako je Ustavni sud uspostavljen prema međunarodnom ugovoru (vidi *Jeličić protiv Bosna i Hercegovina, br. 41183/02, ECHR 2005.*) on se smatra domaćim sudom iz razloga jasno navedenih u Odluci u slučaju *Jeličić*. Ovo ne spori ni jedna strana.

Kao što je aplikant samo ukazao, ako neko čita samo Član VI, stav 3(b) Ustava Bosne i Hercegovine, može se steći utisak da je svaka žalba koja se odnosi na zakonske propise osuđena na propast ako nije usmjerena protiv “odluke bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini”. Međutim, očigledno je iz jurisprudencije Ustavnog suda, na šta se poziva i Vlada, da je široka interpretacija data toj ustavnoj odredbi i da su brojne osobe koje su bile u sličnoj situaciji kao aplikant uspješno vodile svoje predmete pred Sudom (vidi “Relevantan zakon i praksa” koji su gore pomenuti). Zbog toga, bez obzira šta aplikant tvrdi, on je imao čist pristup Ustavnom sudu: mogao se žaliti na odluku od 27. marta 2002. godine (što je potvrđeno i 25. aprila 2003. godine) kojima je odbijeno izvršenje pravosnažne sudske odluke zbog relevantnih zakonskih propisa.

Ustavni sud ima moć, kao što je i očigledno iz predmeta na koje se poziva Vlada, da naredi izvršenje presuda bez obzira na bilo koji zakonski propis koji sprečava ovo izvršenje i da dosudi odštetu. Činjenica da odšteta nije dosuđena u slučajevima ne-izvršenja nije odlučujuća: podsjećamo da je domaći lijek za neizvršenje sudskih odluka efikasan u sklopu značenja Člana 35. stav 1. Konvencije ako može da se koristi i da spriječi navodne povrede prava ili njihovo nastavljanje ili da pruži adekvatnu nadoknadu za svaku povredu prava koja se već desila (vidi: *Mykhaylenky i drugi protiv Ukrajine, br. 35091/02, 35196/02, 35201/02, 35204/02, 35945/02, 35949/02, 35953/02, 36800/02, 38296/02 i 42814/02, stav 38, ECHR 2004.*)

U svjetlu svih materijala koje posjeduje, Sud bilježi da ni brzina kojom Ustavni sud procesuirá predmete niti izvršenje pravosnažnih sudskih odluka ne povećava njegovu važnost što se tiče efikasnosti.

Sud zbog toga smatra da je žalba Ustavnom sudu, u principu, efikasan domaći lijek u smislu Člana 35, stav 1. Konvencije za ulaganje žalbe zbog zakonskog sprečavanja izvršenja

pravosnažnih sudskih odluka. Aplikant nije koristio taj lijek niti je pokazao da je to iz bilo kojih razloga neadekvatan ili neefikasan lijek u konkretnim okolnostima njegovog slučaja. Sud ne vidi neke posebne okolnosti zbog kojih bi izuzeo aplikanta od obaveze da koristi taj lijek (vidi *Akdivar i drugi protiv Turske, presuda od 16. septembra 1996. godine, Izvještaj o presudama i odlukama 1996-IV, stav 67*).

Zbog toga aplikacija mora biti odbijena u skladu sa Članom 35, stavovi 1. i 4. Konvencije.

Iz ovih razloga Sud jednoglasno

Proglašava aplikaciju neprihvatljivom.

Michael O'Boyle,
Registrar

Nicolac Bratza
Predsjednik